

водночас – і високим рівнем взаємодії з цифровим середовищем, прагненням до емоційної комунікації. Саме тому історія, що часто постає як текстоцентричний, лінійний предмет, який не сприймається ними як пов'язаний із життєвими цілями, часто має занижений мотиваційний складник. З огляду на зазначене є потреба оновити методики навчання історії у 7-8 класах, базуючись на візуальних джерелах, дослідницьких та інтеграційних завданнях, підвищенні навчальної активності. Тобто, ідеться про поєднання когнітивного та емоційного компонентів через активну взаємодію.

З огляду на зазначене доречним є використання окремих педагогічно адаптованих комунікативних прийомів нейро-лінгвістичного програмування на увагу, зниження тривожності та залучення у навчальний процес підлітків. Ідеться про такі комунікативні інструменти, як мовні рамки, «якорі», структуровані сценарії осмислення, що сприяють підвищенню уваги, розумінню складних концепцій, рефлексії та груповій взаємодії. Також варто враховувати можливості НЛП у підтриманні або актуалізації ресурсного стану учнів, що в даному контексті слугує елементом психологічної підтримки при опрацюванні складних, емоційно забарвлених, потенційно тригерних тем.

Загалом, найбільш ефективно на уроках історії у 7-8 класах можна використати: мотиваційний потенціал «рамкування» через включення емоційного контексту; структурування через семантичні мапи та мовні патерни; стабілізаційні техніки саморегуляції; підтримування різних каналів сприйняття інформації. При цьому наразі не йдеться про формування нової педагогічної методології на основі НЛП, а стосується структурування правил комунікації, адаптації мовлення під конкретні задачі, використання метафор та образних схем для пояснення абстрактних явищ (хронології, причинності тощо). Такі інтервенції не замінюють зміст уроку й не перетворюють структуру навчання, однак створюють сприятливе комунікативне поле й допомагають учням ефективніше опанувати способи роботи з історичним матеріалом. Водночас застосування таких технік потребує особливої уваги: розуміння їх методики та мети, недопущення при їх застосуванні будь-яких форм прихованого впливу, лише педагогічний зміст навчання історії (без терапевтичних аспектів), суто доповнююче використання як комунікативного інструменту.

**Формування геопросторового мислення засобами
компетентнісно орієнтованого підручника історії для 7 класу
Нової української школи**

Ю. Б. Малієнко,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України

У ході виконання наукового дослідження «Проектування змісту і методика навчання учнів 7–9 класів історії та громадянської освіти» проаналізовано чинники

формування геопросторового мислення в учнів. Визначено, що геопросторове мислення – це здатність дитини пізнавати локальний, регіональний, національний і глобальний виміри історичних подій, явищ і процесів, розуміти взаємозв'язок політичного, економічного, соціокультурного розвитку суспільства і навколишнього середовища.

Виявлено, що геопросторове мислення зумовлює розвиток освітніх практик семикласників, зокрема: використання історичної карти як важливого джерела для опису / аналізу середньовічних подій, явищ і процесів, визначення їх етапів, перебігу, значення для минулого й сьогодення; дослідження різних джерел інформації для характеристики геочинників V–XV століть, які впливали на заняття людей, визначали тенденції політичного, соціально-економічного, культурного розвитку України, Європи, світу.

Розглянуто шляхи формування геополітичного мислення в підручниках історії для 7 класу Нової української школи. Установлено, що авторськими колективами: О. І. Пометун, О. В. Дудар, Н. М. Гупан «Історія України», О. І. Пометун, Ю. Б. Малієнко, О. В. Дудар «Всесвітня історія» розроблено систему відповідних компетентнісних завдань:

- аналіз історичних джерел для характеристики діяльності людини у природно-географічному середовищі в середньовічну добу; участь у дискусіях, пов'язаних з процесом освоєння людиною нових просторів у V–XV століттях;
- перетворення інформації з історичних і географічних карт, іншого умовно-графічного матеріалу в текстову форму і навпаки для визначення просторових меж історичних подій, явищ і тенденцій, колонізаційних і міграційних процесів середньовічної епохи в Україні, Європі, світі;
- використання цифрових технологій для пошуку, класифікації, поширення інформації, пов'язаної з геопросторовими дослідженнями середньовічної доби;
- дослідження візуальних джерел для пояснення особливостей освоєння і перетворення людиною природи в V–XV століттях; визначення належності середньовічних господарських об'єктів, культурно-історичних пам'яток до географічних, етнографічних та історичних регіонів, країн, цивілізацій України, Європи, світу.

Обґрунтовано, що розуміння дитиною взаємозалежності історичних подій, явищ, процесів і природно-географічного середовища є важливим чинником формування геопросторового мислення, досягнення обов'язкових результатів навчання учнів у громадянській та історичній освітній галузі.

Критерії оцінювання дослідницьких завдань з історії

І. В. Мороз,

*науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

У ході дослідження теми «Проектування змісту і методика навчання учнів 7–9 класів історії та громадянської освіти» було проаналізовано підходи до